

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Emily Stella Tintso

LASTERAAMATUTE VALIMINE JA KASUTAMINE 5-6 AASTASTE
LASTEAIALASTE LUGEMISHUVI ÄRATAMISEKS LASTEAIAÕPETAJATE
ARVAMUSTE NÄITEL
bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Tiia Krass (MA)

Läbiv pealkiri: Lugemishuvi tekitamine

Tartu 2018

Lasteraamatute valimine ja kasutamine 5-6 aastaste lasteaialaste lugemishuvi
äratamiseks lasteaiaõpetajate arvamuste näitel

Resümee

Lasteaiaõpetajad kasutavad oma töös lasteraamatuid ning sellest tulenevalt puutuvad ka lapsed lasteaias kokku lastekirjandusega. Teoriast on teada, et lasteraamatud mõjutavad lapse arengut ja raamatute käsitlemise üheks positiivseks aspektiks on lugemishuvi tekitamine. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute valiku ja kasutamiseviiside kohta 5-6 aastaste laste lugemishuvi toetamiseks lasteaias. Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset uurimisviisi. Andmete saamiseks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud kuue lasteaiaõpetajaga. Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Uurimuse käigus selgus, et õpetajad valivad lastele raamatuid oma isiklikust kogemusest lähtudes ja raamatud peaksid olema elulised, eakohased, loogilised, hea keeles kirjutatud ning sisaldama illustratsioone. Õpetajad kasutavad lasteraamatuid kõigis õppe- ja kasvatusetegevuse valdkondades, kujundades laste lugemishuvi erinevate tegevuste kaudu. Lugemishuvi toetamiseks loevad õpetajad lastele raamatuid ette, arutlevad raamatute ja nendes esinevate eluliste probleemide üle. Nad suunavad lapsi rollimänge mängima, näidendeid lavastama ja kunstitegevusi tegema. Lugemishuvi tekke toetamiseks loovad nad soodustava õppekeskkonna, kus seintel on tähed, mida lapsed igapäevaselt näevad, nad külastavad koos lastega raamatukogu ja tutvustavad neile erinevaid raamatuid. Lapsi innustatakse lugema ja toetatakse kirjutamisel.

Märksõnad: Lastekirjandus, õpetajate arvamused, lasteraamatute valik, lasteraamatute kasutamine

Kindergarten Teachers' Opinions about Choosing Children's Books and Activities for 5-6-Year-Old Kindergarten Children to Support Their Reading Interest

Abstract

Kindergarten teachers use children's books in their work and thanks to that children get to know some children's literature already in the kindergarten. Scientific literature confirms that children's books influence children in many positive ways, including facilitating their reading interest. The aim of the thesis was to find out preschool teachers' opinions of how they choose and use children's books for 5-6 year old kindergarten children to support their reading interest. In this study the data was collected with semi-structured interviews among six preschool teachers. The data was analyzed by means of a qualitative inductive content analysis. The study found that teachers choose books for children based on their own personal experience, books should be related to daily living, they should be age-appropriate, logical, written in expressive language and include illustrations. Teachers use children's books for many activities to encourage children's reading. In order to support reading interest, teachers read out loud to children; discuss different issues and solve problems, play different games and stage plays. They create supporting environment where children can see letters on the wall every day and visit libraries to introduce different books. Children are encouraged to read and write.

Key words: children's literature, teachers' opinions, selection of children's books, use of children's books

Sisukord

Resümee.....	2
Abstract.....	3
Sissejuhatus.....	6
Teoreetiline ülevaade.....	8
<i>Mõistete selgitused</i>	8
<i>Lastekirjanduse tähtsus varajases koolieelses eas</i>	9
<i>Lastekirjanduse žanrid</i>	10
<i>Lugemishuvi tekitamine</i>	11
<i>Lasteraamatute valimine ja paigutamine</i>	12
<i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused</i>	13
Metoodika.....	14
<i>Valim</i>	15
<i>Andmete kogumine</i>	16
<i>Andmete analüüsimine</i>	17
Tulemused.....	19
<i>Lasteaiaõpetajate lasteraamatute valimise kriteeriumid</i>	20
<i>Lasteraamatute käsitlemise sagedus ja tegevused erinevates valdkondades lugemishuvi toetamiseks</i>	21
<i>Lasteaiaõpetajate arvamused laste žanrite ja teemade eelistustest</i>	24
<i>Lasteaiaõpetajate arvamused laste iseseisva raamatuvaliku ja kasutamise kohta</i>	25
Arutelu.....	26
<i>Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus</i>	29
Tänuõnad.....	30
Autorsuse kinnitus.....	30
Kasutatud kirjandus.....	31
Lisa 1. Meil lasteaedadele uurimuses osalemiseks.....	34
Lisa 2. Intervjuu kava.....	35

Lisa 3. Väljavõtte transkriptsioonist	36
Lisa 4. Väljavõtte uurijapäevikust	37
Lisa 5. Kategooriate kujunemine	38

Sissejuhatus

Lastekirjandus on juba ammu ajast olnud seotud haridusega (Nikolajeva, 1996).

Lasteraamatute kaudu on võimalik lapsi harida ning kasutada raamatuid kasvatusvahendina erinevates valdkondades (Krusten et al., 2006). Ilukirjandusel on oluline roll kuulamise, kõnelemise, lugemise ning kirjutamise õpetamisel (Noaman, 2013).

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on välja toodud, et valdkond keel ja kõne sätestab õppe- ja kasvatustöö eesmärgiks lapses huvi äratamise lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu. Õppe- ja kasvatustegevustes on välja toodud seitse valdkonda: mina ja keskkond; keel ja kõne; eesti keel kui teine keel; matemaatika; kunst; muusika; liikumine ning lõimitakse erinevaid tegevusi omavahel.

Eesti Lastekirjanduse Keskus (s.a) toob välja, et lastekirjandus pakub lapsele võimaluse avastada raamatute maailma, millest lähtuvalt tekib lastel huvi raamatute vastu ja ka lugemisharjumus. Nende kodulehel tutvustatakse Eesti lastekirjanikke, illustraatoreid ja Eesti lastekirjanduse ajalugu. Eraldi tuuakse välja ka raamatusoovitused, mis on jagatud kolme vanusegruppi: 0-7 aastat; 8-12 aastat; raamatud 13. eluaastast. Täiskasvanutele, näiteks õpetajale on loodud erinevad rubriigid nagu „Kuu raamat” ja igal kuul ilmub Õpetajate Lehes raamatusoovituste loetelu, et õpetajad saaksid neid lastele edastada ja tutvustada. Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2011) valdkonnas keel ja kõne on välja toodud, et lastele ettelugemiseks peaksid õpetajad valima žanrilt erinevad raamatuid. Seega annab Eesti Lastekirjanduse Keskus õpetajatele võimaluse tutvuda erinevate raamatutega ja täita riikliku õppekava põhimõtet valdkonnas keel ja kõne.

Lasteraamatute kasutamist on ka eelnevalt uuritud. Kaisa Kuriku bakalaureusetöö selgitab (2012), kuidas lasteaiaõpetajad kasutavad lasteraamatuid laste kooliks ette valmistamiseks. Tema töö keskendub sellele, milliseid raamatuid lasteaiaõpetajad kasutavad oma töös kõige rohkem. Selgus, et kõige enam kasutavad lasteaiaõpetajad aimekirjandust, muinasjutte ja tegelusraamatuid. Uurimuses tuli välja, et raamatute valimisel peavad lasteaiaõpetajad tähtsaks seda, et raamat oleks eakohane ja sellel oleks õpetlik sisu. Samuti peeti oluliseks illustratsioone ning raamatute kättesaadavust. Raamatute valikul lähtutakse ka konkreetsel nädalal käsitletavast temast. Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011) määrab, et lasteasutus peab lähtuma oma õppekava koostamisel riiklikust õppekavast. Riiklikust õppekavast lähtuvalt kavandatakse lasteasutuses õppe- ja kasvatustegevuse periood, milleks võib olla nädal või kuu.

Lerikkanen et al., (2012) uurisid lasteaialaste lugemis- ja matemaatikahuvi arengut ning kuidas seda mõjutab õpetaja. Uurimuses osalesid lasteaiaaegsed lapsed ja lasteaiaõpetajad. Uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas lasteaia rühmad erinesid laste lugemis- ja matemaatikahuvi osas ning kuidas seda mõjutab õpetamisviis. Uuriti, kuidas lugemishuvi mõjutab lapsekeskne õpe ja õpetajakeskne õpe. Uurimusest selgus, et mida rohkem rakendati lapsekeskset õpet, seda suurem oli laste motivatsioon lugemise vastu. Lugemishuvi kohta selgus ka see, et tüdrukud olid rohkem motiveeritud kui poisid. Tüdrukud teadsid paremini ka häälikuid ja tähti.

Kaljo (2017) uuris oma bakalaureusetöös, kuidas lasteaiaõpetajad kasutavad eesti lastekirjandust. Tema uurimusest selgus, et lasteaiaõpetajad kasutavad enim eesti lastekirjandust valdkonna keel ja kõne õpetamisel. Kõige sagedamini kasutavad lasteaiaõpetajad eesti lastekirjandust ettelugemisel. Lasteaiaõpetajad peavad ettelugemise puhul oluliseks, et lapsed mõistaksid kuuldu ja saaksid sellest aru.

Viieaastane laps naudib, kui talle ette loetakse ning esitab ette loetud teksti põhjal küsimusi. Viieaastane laps uurib raamatuid ka iseseisvalt. Kuueaastane laps on võimeline ise kokku veerima lihtsamaid sõnu. Selles eas kasvab ilukirjanduse roll, mis aitab arendada lapse tundeelu ja teadmisi. Raamatute kaudu on võimalik arendada ka vaatlusoskust, kuulamisoskust ja eneseväljendusoskust (Hallap & Padrik, 2009).

Autorile teadaolevalt pole varasemalt uuritud seda, kuidas lasteaiaõpetajad valivad ja kasutavad lasteraamatuid laste lugemishuvi tekitamiseks. Lugemishuvi tekkimine varajases koolieas on väga oluline ja õpetajatel on tähtis roll lapse julgustamisel ja talle sobivate ja tähenduslike tekstide pakkumisel (Crippen, 2012). Sellest tulenevalt on tegemist olulise ja Eestis veel mitte piisvalt uuritud probleemiga: kuidas õpetajad nende endi arvates aitavad kaasa 5-6 aastaste laste lugemishuvi tekkele. Töö eesmärgiks on välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute valiku ja kasutamiseviiside kohta 5-6 aastaste laste lugemishuvi toetamiseks.

Antud bakalaureusetöö on jaotatud neljaks peatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade teema teoreetilisest poolest ning toetatakse varasematele uurimustele ja teaduskirjandusele. Esimese peatüki lõpus sõnastatakse töö eesmärk ja püstitatakse uurimisküsimused. Teises peatükis kirjeldatakse ja põhjendatakse uurimismeetodeid, mida on töös kasutatud ja selgitatakse uurimuse ülesehitust ja teostust. Kolmandas peatükis esitatakse uurimuse tulemustest ülevaade. Neljandas peatükis arutletakse saadud tulemuste üle, seostatakse uurimistulemusi analüüsides neid teoreetiliste seisukohtadega ja esitatakse vastused püstitatud uurimisküsimustele.

Teoreetiline ülevaade

Mõistete selgitused

Ilukirjandus põhineb enamasti autori enda kujutlusvõimel (Tunnell & Jacobs, 2010), mida antakse edasi piltliku-kujundliku väljendusviisiga (Krusten et al., 2006).

Lastekirjandus on lastele mõeldud kirjandus, mis on loodud täiskasvanute poolt (Krusten et al., 2006). Lastekirjanduse puhul on keeruline tõmmata piire ilukirjanduse ja teiste tekstide vahel. Lastekirjanduses on sellised teosed, mis on otseselt lastele kirjutatud, aga esineb ka üldkirjanduse teoseid, mis on kohandatud lastele. Lastekirjanduseks loetakse ka neid tekste, mis on laste enda poolt loodud ning kooliõpikutes olevad tekstid liigitatakse samuti lastekirjanduse alla (Mürsepp, 2003).

Luule on korrapärane kirjanduslik vorm, milles on kasutatud kindlat poeetilist struktuuri. Luule tekst on esitatud ridadena ning see on rütmistatud kõne (Krusten et al., 2006).

Mitteilukirjanduse teosed on tavaliselt väga informatiivsed ning biograafilised või autobiograafilised. Esitatavad lood põhinevad kas tervenisti või osaliselt inimese tegelikul elul. Mitteilukirjanduses on olulisel kohal usaldusväärsed allikad ja dokumendid (Tunnell & Jacobs, 2010).

Narratiivne tekst antakse edasi kas suuliselt või kirjalikult. Narratiivses tekstis on oluline tegevuse edasi arendamine. Sellist liiki teksti puhul peetakse oluliseks, et oleks olemas jutustaja ning vastuvõtja. Vastuvõtja võib lugu kuulata või ise lugeda (Krusten et al., 2006).

Proosa on ilukirjanduse liik, millele on iseloomulik see, et selle esitusviis on vaba. Proosa alla kuuluvad romaan, novell ja jutustus (Krusten et al., 2006).

Seletav tekst ehk aimekirjanduse peamine eesmärk on anda edasi teadmisi. See on kirjanduseliik, mis annab teadmisi edasi huvitavalt ning mõistetavalt. Läbivaks teemaks on üldiselt loodus ning loomad. Selle raamatu liigi alla kuulub ka lasteentsüklopeedia (Krusten, et al., 2006).

Tegelusraamatatud annavad lapsele võimaluse ka käeliseks tegevuseks, mitte ainult lugemiseks. Tegelusraamatuid liigitatakse erinevateks alaliikideks: meisterdamisraamat, joonistamisraamat, värvimisraamat, mõistatamisraamat, mänguasi-raamat, liikuvate piltidega raamat ja kleepsuraamat (Krusten, et al., 2006).

Ühislugemine annab võimaluse rääkida sõnadest, lugudest ja tegelastest.

Ühislugemise käigus saab vastata erinevatele spetsiifilistele küsimustele, mis on seotud loetava teemaga (Galda & Pelligini, 2003).

Lastekirjanduse tähtsus varajases koolieelses eas

Lastele mõeldud raamatud panevad rõhku nii laste kogetavatele emotsioonidele ja kogemustele kui ideedele (Çer, 2016). Lastele mõeldud raamatute lugemise ja kuulamisega kaasneb palju positiivseid aspekte. Ühislugemise käigus tugevneb lapse ja täiskasvanu side. Samuti aitab lugemine kaasa kognitiivse arengu stimuleerimisele, sõnavara arenemisele ja sünteesimisele (Anderson, 2010), suurema sõnavara puhul on lapsel parem ennast erinevates uutes situatsioonides väljendada (Noaman, 2013). Raamatute lugemine on lapse jaoks sotsiaalne tegevus, kuna raamatud annavad võimaluse sisu ja sõprussuhete üle arutlemiseks. Lapsed tunnevad, et nad saavad raamatute kohta nõu küsida õpetajatelt ja lapsevanematelt (Majzub & Abu, 2010).

Valjult lugemine aitab lapsel seostada erinevaid tähestiku tähti ja nende kõla (Noaman, 2013) ning valju lugemise käigus on võimalik lapsel kuulda erinevate sõnade kõla (Sweet, 2000). Tänu sellele on lapsel võimalik hakata sõnu häälima ja neid lugema (Sweet, 2000). Raamatute kaudu saab laps tuttavaks teksti struktuuriga ja erinevad tekstid aitavad stimuleerida lapse kujutlusvõimet. Lastekirjanduse abil on võimalik õpetada lapsele, kuidas saada hakkama oma sisemiste tunnetega ja erinevate probleemidega (Anderson, 2010) ning raamatud aitavad arendada laste enesehinnangut (Druin, 2004). Lastekirjanduse oluline roll on ka lapse toetamine oma tunnete väljendamisel (Çer, 2016).

Erinevate tekstide põhjal on võimalik tekitada huvi ka uute hobide vastu. Raamatutes olevad lood annavad lapsele võimaluse tutvuda erinevate kultuuridega. Väga positiivsena mõjuvad raamatud lastele sellega, et need aitavad arendada lapse lugemisostust (Noaman, 2013) ning selleks, et lapsed õpiksid ise lugema, on oluline neile ette lugeda (Anderson, 2010).

Varajases lapsepõlves pakub lastele mõeldud ilukirjandus meelelahutust. Raamatud pakuvad võimaluse lapse loovuse arendamiseks, mis on varases eas oluline (Lin, 2013). Raamatutes olevaid jutte saab kasutada ka kunstitegevusteks, kuna lapsed joonistavad meelsasti raamatus olevaid tegelasi ja seostavad neid oma igapäevaste kogemustega (Smith, 2001). Lastekirjandus aitab arendada väikelapse sotsiaalseid, kognitiivseid, emotsionaalseid-, füüsilisi- ja keelelisi oskusi. Lastekirjandus on parim võimalus lapse keeleoskuse

arendamiseks, luues võimaluse samal ajal ka keelt avastada. Lapsed hakkavad seostama lugusid raamatutes omaenda eluga (Seung-Yoeun, 1997). Bal & Velkamp (2013) leidsid oma uurimuses, et ilukirjandus mõjutab empaatiaoskust ning emotsioone, ilukirjanduse mõju emotsioonidele võib olla nii positiivne kui ka negatiivne.

Lastekirjanduse žanrid

Lastekirjandust on liigitatud mitmeti. Tunnell & Jacobs (2010) on liigitanud lasteraamatuid järgnevalt: luule; proosa; ilukirjandus; mitteilukirjandus. Lisaks sellele on erinevad autorid Krusten et al., (2006), Gomez & Christensen (2006), Job & Coleman (2016), Lin (2013), Nikolajeva (1996) ja Bromley (2001) lisanud veel enam raamatute liike: informatiivsed raamatud ehk aimekirjandus, fantaasiaraamatud, ja pildiraamatud.

Informatiivsed raamatud ehk aimekirjanduse (vahel kasutatakse ka terminit mitteilukirjandus, Tunnell & Jacobs, 2010) peamine eesmärk on anda edasi teadmisi. See on kirjanduseliik, mis annab teadmisi edasi huvitavalt ning mõistetavalt. Aimekirjanduse kaudu on lapsel võimalik saada parem arusaam välisest keskkonnast (Gomez & Christensen, 2016). Aimekirjandus aitab lastel arendada teksti analüüsimisoskust (Job & Coleman, 2016).

Fantaasiaraamatud käsitlevad eelkõige üleloomulikke jõude, nendes esinevad ka ebareaalsed tegelased ning igapäevaseid maailma probleeme käsitletakse ülekantud tähenduses. Fantaasiakirjanduse all mainitakse ka muinasjutte, milles samuti esineb ebarealistlike tegelasi nagu näiteks haldjaid ja võlureid, aga ka maagiat ja maagilisi tegelasi. Laste seisukohalt lahendatakse fantaasiakirjanduses igapäevaseid probleeme fantaasia kaudu. Fantaasia kasutamine lastekirjanduses on väga levinud (Krusten, et al., 2006). Sellist laadi raamatuga on lapsel võimalik saada oma ellu erinevaid ideid ja arendada seeläbi oma loovust (Lin, 2013).

Pildiraamatud pole lihtsalt raamatud, mis sisaldavad ainult pilte (Nikolajeva, 1996), kuigi illustratsioonil on pildiraamatutes oluline roll (Krusten, et al., 2006). Pildid pakuvad raamatutes lastele sama palju informatsiooni kui tekst. Pildiraamatud annavad lapsele võimaluse piltide järgi jutustada ja oma eneseväljendusoskust arendada (Bromley, 2001). Pildiraamatutesse valib illustraator pilte, mis teksti täiendaksid ning raamatut illustreeriks. Raamatutes olevad pildid võivad muuta teksti palju põnevamaks, aga ka arusaadavamaks (Nikolajeva, 1996). Sellised raamatud võivad koosneda ka ainult piltidest, näiteks väikelastele mõeldud raamatud. Võib esineda ka selliseid raamatuid, kus pildi all on vähesel määral teksti. Sellisel põhimõttel kasutatakse koolieelikutele mõeldud aabitsat (Krusten, et

al., 2006). Pildiraamatute eeliseks on see, et neid on lihtne lugeda. Enamik pildiraamatuid ongi kujundatud nii, et täiskasvanutel oleks neid hea väikestele lastele häälega ette lugeda (Latrobe et al., 2002).

Lugemishuvi tekitamine

Õpetajad peaksid silmas pidama, kuidas ja millisel määral lastele mõeldud kirjandust rühmaruumis kasutada (Seung-Yoeun, 1997), sest õpetajad oma töös raamatuid kindlasti lastele tutvustavad (Edmunds & Bauserman, 2006). Lapsed pole kunagi liiga noored selleks, et neile ette lugeda ning nad ei ole ka selleks liiga vanad (Anderson, 2010). Õpetajate üheks eesmärgiks peaks olema lastes lugemishuvi tekitamine. Väga oluline on last julgustada kirjandusega tegelema. Seetõttu on tähtis, et õpetaja teaksid, milliseid raamatuid ja lugusid valida, et need oleksid lastele sobivad ja tähenduslikud kirjandustekstid (Crippen, 2012).

Õpetajal peavad olema konkreetset juhised, millega lapsi lugema motiveerida (Sweet, 2000) ning paljude laste jaoks, kes ei oska lugeda, on oluline, et õpetaja oskaks oskuslikult vahendada raamatuid, mis on neile huvitavad (Müürsepp, 2003). Tähtis on arvestada laste huvidega, et neil tekiks suurem motivatsioon ja huvi ka ise hakata lugema. Selleks, et lapsed üldse hakkaksid lugemise vastu huvi tundma, on vaja, et nad mõistaksid lugemise vajalikkust. Laste jaoks on tähtis ka see, et nad tunnetaksid oma edu lugema õppimisel. Õpetaja saab aidata lastel kujuneda heaks lugejaks, kui ta võimaldab neil tutvuda mitmekesiste kirjandusteostega, luues neile nii hea õppimisvõimaluse kui ka motivatsiooni raamatutega tegelemiseks (Sweet, 2000). Palani (2012) toob välja erinevaid võimalusi, kuidas saab arendada lapse lugemishuvi tekkimist: vanemate toetus; õpetajapoolne motiveerimine; raamatute lugemine; raamatukogu külastamine; hea kirjanduspala.

Lapse east ja keelelisest taustast olenemata suudavad lapsed keskenduda loo sisule ja selle mõistmisele. Ettelugemisel mõistavad lapsed raskemaid tekste paremini kui ise lugedes. Lapsed naudivad raamatuid siis, kui ka täiskasvanutel on huvi raamatute vastu (Vardell, 2014). Edmunds ja Bauserman (2006) uurisid, mis motiveerib algkooliealisi lapsi lugema. Lapsi intervjueriti, esitades neile küsimusi narratiivse teksti ja seletava teksti kohta ning ka selle kohta, mis neile üldiselt lugemise juures meeldib. Narratiivse teksti puhul pidasid lapsed kõige olulisemaks isiklikku huvi ning raamatus olevaid tegelasi. Seletavate tekstide puhul on laste jaoks oluline saada teadmisi erinevatest põnevatest raamatutest. Üldise lugemise juures peetakse tähtsaks, et raamatus oleksid illustratsioonid, kas siis naljaka või hirmutava sisuga.

Uurimusest selgus ka see, et lapsed naudivad seda, kui neile valju häälega ette loetakse ning neile on meelepärane tegevus ka hiljem loetu üle arutlemine.

Kaljo (2017) toob oma uurimuses välja, kuidas lasteaiaõpetajad aitavad suurendada laste huvi lastekirjanduse vastu. Õpetajad väitsid, et nad tutvustavad lastele illustratsioone, loevad ette katkendeid, paluvad lastel illustratsioonide järgi jutustada, tutvustavad uusi raamatuid, külastavad lastega raamatukogu ja kirjandusüritusi, meisterdavad koos lastega ise raamatuid ja juhendavad omaloominguliste jutukeste koostamist. Vähesemal määral tutvustatakse lastele kuulsamaid autoreid ja soovitatakse lastevanematele kasulikke lasteraamatuid.

Lasteraamatute valimine ja paigutamine

Lasteraamatute valimine on väga subjektiivne, kuna see oleneb olulisel määral pedagoogilistest eelistustest (Nikolajeva, 1996), samas õpetaja saab oma valikuga laste huvi tekkimist suunata, avades võimalikult mitmekülgset raamatute maailma (Berardo, 2006). Majzub ja Abu (2010) uurisid, kuidas kasutatakse raamatuid ja ettelugemist eelkooliealiste lastega. Uurimustulemusena leiti, et raamatute ette lugemisel tuleb arvestada sellega, et raamatud pakuksid lastele meelelahutust ning oleksid samal ajal ka harivad (Majzub & Abu, 2010). Selleks, et lastel oleks huvitav, ongi parim võimalus kasutada lastega õpikute ning töölehtede asemel lastekirjandust (Anderson, 2010).

Kuriku (2012) uurimusest selgus, et raamatute valimise eelistused sõltuvad sellest, kui staažikad on õpetajad. Uurimuses tuli välja, et noorte õpetajate jaoks enim olulised on muinasjutud ning aimekirjandus. Staažikate õpetajate jaoks olid muinasjutud tähtsamal kohal. Lastekirjanduse valimisel on oluline lähtuda sellest, et võimaldada lapsele raamatu lugemise kogemus ja toetada lapse kirjaoskuse arengut. Kirjanduspala peab vastama lapse arengutasemele ja sellest tulenevalt tuleks valida raamatuid nii, et need arendaksid last (Johnson, 2003).

Lasteraamatute valimisel tuleb lähtuda erinevatest aspektidest. Väga oluline on arvestada didaktilise poolega (Çer, 2016). Lapse east olenemata on tähtis pöörata tähelepanu sellele, et raamat oleks lapse jaoks huvitav (Bibby, 2004; Krusten et al., 2006; Smith, 2001) ning lapsed saaksid ise valida raamatuid vastavalt oma huvidele (Bauserman & Edmunds, 2006). Lastele meeldib kuulata neile meeldivaid lugusid korduvalt (Smith, 2001) ja väikesele lapsele meeldib kuulata ka selliseid lugusid, mis sisaldavad salasõnu (Müürsepp, 2003). Raamat peab lähtuma lapse huvidest ja vajadustest ning arvestama ka lapse iseloomuga (Çer,

2016). Nii on võimalik tekitada lapses huvi lugemise vastu ja tunda sellest rõõmu (Berardo, 2006).

Lapsed peavad end tähtsateks ja kujutavad ennast oma maailma keskmeks. Sellest tulenevalt meeldib neile kuulata jutte, millel on ainult üks ja konkreetne loo sõnum. Selliste lugudega on neil lihtne samastuda (Smith, 2001). Raamatute valimisel tuleks lähtuda igapäevategevustest, mis on lastele juba tuttavad. Sellised lood aitavad neil raamatutes näha iseennast, oma perekonda ja tuttavaid tegevusi, mis on juba laste kogemustega seotud (Brasel & Levin, 2016).

Vajalik on arvestada ka lapse keeleliste oskustega (Çer, 2016). Realistlike raamatute kasutamine aitab igapäevastesse tegevustesse põimida väärtusi, mida lastele õpetada (Gibbs & Earley, 1994). Raamatu keel peaks olema võimalikult realistlik. Realistlikud jutud aitavad lastel kergemini mõista, mis toimub nende ümber ja sellest paremini aru saada (Berardo, 2006).

Rühmaruumis peaks olema palju erinevaid kirjandusteoseid, et lapsel oleks võimalus endale raamatut vaatamiseks või lugemiseks valida (Berardo, 2006). Leidub õpetajaid, kellel on tehtud nimekiri erinevatest raamatutest ning lapsel on võimalus valida endale sobiv raamat (Anderson, 2010). Jones (2006) toob välja, et hea oleks lapsi kaasata raamatute paigutamisel. Tänu sellele on lastel lihtsam leida raamatuid, mis on paigutatud ruumi. Kuriku (2012) uurimuses on välja toodud, et enamasti kasutavad õpetajad raamatuid, mis on saadud raamatukogust ning mis on kättesaadavad rühmaruumis. Õpetajatel tuleb tähelepanu pöörata, kuidas rühmaruumis raamatuid paigutada. Selleks, et lapsel oleks lihtsam endale meelepärane kirjandusteos valida, tuleks raamatud paigutada erinevate žanrite kaupa (Bauserman & Edmund, 2006). Raamatuid on võimalik paigutada suuruste ja värvide järgi (Jones, 2006).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Kuriku (2012) uurimusest selgus, et enamus lasteaiaõpetajad kasutavad raamatuid igapäevaselt ja nende arvates on raamatute kasutamine väga vajalik. Autorile teadaolevalt on Eestis uuritud, kuidas lasteaiaõpetajad kasutavad raamatuid kooliks ettevalmistamisel ja kuidas kasutavad lasteaiaõpetajad eesti lastekirjandust, kuid pole uuritud, kuidas lasteaiaõpetajad valivad ja kasutavad lasteraamatuid lugemishuvi toetamiseks.

Uurimisprobleemist tulenevalt on antud bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute valiku ja kasutamiseviiside kohta 5-6 aastaste laste lugemishuvi toetamiseks. Lähtuvalt töö eesmärgist püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Mille alusel valivad lasteaiaõpetajad 5-6 aastaste laste rühmale lasteraamatuid? Lapse east olenemata on tähtis pöörata tähelepanu sellele, et raamat oleks lapse jaoks huvitav (Bibby, 2004; Krusten et al., 2006; Smith, 2001). Raamatu keel peaks olema võimalikult realistlik. Realistlikud jutud aitavad lastel kergemini mõista, mis toimub nende ümber ja sellest paremini aru saada (Berardo, 2006).
2. Kui sageli ja kuidas kasutavad lasteaiaõpetajad lasteraamatuid lugemishuvi äratamiseks erinevate valdkondade käsitlemisel? Õpetajate üheks eesmärgiks peaks olema lastes lugemishuvi tekitamine (Crippen, 2012). Õpetajal peavad olema konkreetsed juhised, millega lapsi lugema motiveerida. Õpetaja saab aidata lastel kujuneda heaks lugejaks, kui ta võimaldab neil tutvuda mitmekesiste kirjandusteostega, luues neile nii hea õppimisvõimaluse kui ka motivatsiooni raamatutega tegelemiseks (Sweet, 2000).
3. Milliseid lasteraamatute žanre lasteaiaõpetajate arvates lapsed eelistavad ja millisel põhjusel? Raamatute valimisel tuleks lähtuda igapäevategevustest, mis on lastele juba tuttavad. Sellised lood aitavad neil raamatutes näha iseennast, oma perekonda ja tuttavaid tegevusi (Brasel & Levin, 2016). Selliste lugudega on neil lihtne samastuda (Smith, 2001).
4. Millisteks tegevusteks ja miks lasteaiaõpetajate arvates lapsed raamatuid kasutada eelistavad? Raamatute lugemine on lapse jaoks sotsiaalne tegevus, kuna raamatud annavad võimaluse sisu ja sõprussuhete üle arutlemiseks (Majzub & Abu, 2010). Laste jaoks on meelepärane tegevus see, kui neile valju häälega ette loetakse ning nad naudivad ka seda, kui hiljem loetu üle arutletakse (Edmunds & Bauserman, 2006).

Metoodika

Antud töös uuritakse lasteaiaõpetajate arvamusi. Võttes arvesse uurimuse eesmärgi ja uurimisküsimusi, kasutatakse selles bakalauresetöös kvalitatiivset uurimisviisi. Kvalitatiivses uurimuses ei tegelda arvuliste andmetega ning tulemused esitatakse sõnade, sümbolite või kirjelduste abil (Õunapuu, 2014). Kvalitatiivses uurimuses on uurijal võimalik esitada küsimusi sellisel viisil nagu tema neid mõistab. Sellest lähtuvalt on ka uuritaval võimalik vastata küsimustele oma arvamusest ja nägemusest tulenevalt (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2005).

Valim

Valimi moodustamiseks kasutati eesmärgipärast valimit, kus uuritavad võetakse valimisse planeeritult teatud kriteeriumi alusel ning eesmärgipärase valimi puhul valib uurija valimisse sobivaid valimiliikmeid (Õunapuu, 2014). Selle uurimuse puhul oli oluline, et valimis oleksid lasteaiaõpetajad, kes töötavad 5-6 aastaste laste rühmas. Antud uurimuse valikuraami kuulusid kaks Võru linna lasteaeda, kaks Põlva linna lasteaeda ja üks Võru valla lasteaed. Valim koosnes viiest lasteaiast, kus neljas lasteaias intervjueriti ühte lasteaiaõpetajat ning ühes lasteaias intervjueriti kahte lasteaiaõpetajat. Lasteaed pakkus välja intervjueritava õpetaja, kes sobis valimisse. Kõik intervjueritavad lasteaiaõpetajad töötasid 5-6 aastaste laste rühmas. Uuritavate lasteaiaõpetajate nimed asendati pseudonüümidega, et tagada nende konfidentsiaalsus. Antud töö valimit tutvustab tabel 1.

Tabel 1. Intervjueritavate andmed

Intervjueritava nimi (pseudonüüm)	Töökoht	Laste vanus rühmas
Jaana	Võru	5-6 aastased
Tiina	Võru	5-6 aastased
Mari	Põlva	5-6 aastased
Liis	Põlva	5-6 aastased
Kai	Põlva	5-6 aastased
Mai	Võru vald	5-6 aastased

Valimisse valiti lasteaiad, kus on lasteaiarühmad jaotatud vanuseliselt, ja mis ei ole liitrühmadega lasteaiad ning seejärel võeti valimisse sattunud lasteaedadega ühendust telefoni ja meili teel. Valiklasteaedadele saadetud meil, milles tehti lasteaedadele ettepanek uurimuses osalemiseks, on välja toodud Lisas 1. Autor arvestas uurimuse eetikaga, et mitte kahjustada uuringus osalejaid. Oluline on tagada uuritava konfidentsiaalsus ja anonüümsus. Uuritavat on tähtis teavitada, kuidas uurimus toimub ning kuidas kasutatakse uurimuse andmeid (Eetikaveeb, s.a). Eelnevalt selgitati intervjueritavale uurimuse eesmärki, kuidas kasutatakse informatsiooni, mis intervjuu käigus saadakse. Uuritavatele anti ka kinnitus selle kohta, et uuritavate andmeid ei avalikustata ning et need ei ole kõrvalistele isikutele kättesaadavad. Soovi korral oli uuritavatel võimalik küsida ka täpsustavaid küsimusi ning seejärel andsid nad suulise nõusoleku uuringus osalemiseks.

Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu viidi läbi eelnevalt koostatud intervjuu kava järgides. Poolstruktureeritud intervjuu läbiviimisel võib muuta küsimuste järjekorda intervjuu käigus ning küsida juurde täpsustavaid lisaküsimusi (Lepik et al., 2014). Antud uurimuses koostati intervjuu kava bakalaureusetöö teoreetilisest poolest ja uurimisküsimustest lähtudes. Bakalaureusetöö Lisas 2 on esitatud intervjuu kava. Kava jagunes kolmeks:

1. Raamatute valimise kriteeriumid ja viisid. Nende küsimuste kaudu selgitati välja, millised tegurid on lasteaiaõpetajale olulised lasteraamatu valiku juures; kellega tehakse koostööd raamatu valikul ja kust saadakse informatsiooni raamatute kohta. Välja selgitati ka, mille järgi lapsed lasteaiaõpetajate arvates raamatuid valivad.
2. Lasteraamatute kasutamine erinevates valdkondades. Nende küsimuste kaudu selgitati välja, kuidas lasteaiaõpetajad kasutavad lasteraamatuid õppetegevustes ning millistes valdkondades. Õpetajatel paluti tuua ka näiteid selle kohta, milliseid tegevusi saab raamatutega läbi viia. Samuti uuriti, kui sageli kasutavad lasteaiaõpetajad oma tegevuste läbiviimisel raamatuid ja kuidas on lapsed kaasatud.
3. Lugemishuvi tekitamine. Viimases osas selgitati välja, millised on lasteaiaõpetajate arvates laste žanrilised ja temaatilised eelistused raamatute käsitlemisel. Uuriti ka, kuidas on lasteaiaõpetajad aru saanud, et lapsel on kujunemas või tekkinud lugemishuvi. Sellest lähtuvalt paluti õpetajatel tuua ka näiteid selle kohta, kuidas nad toetavad lugemishuvi edasist arengut.

Eelnevalt viidi läbi ka prooviintervjuu, mis aitas uurimuse usaldusväarsust suurendada. Prooviintervjuu sisuanalüüsi tulemusel on võimalik teha intervjuu kavas muudatusi selleks, et küsimused oleksid mõistetavamad (Lepik et al., 2014). Prooviintervjuust parema ülevaate saamiseks see transkribeeriti. Pärast prooviintervjuu analüüsimist viidi sisse mõned muudatused. Mõne küsimuse sõnastust muudeti selleks, et küsimused oleksid paremini mõistetavad. Näiteks oli eelnevalt sõnastatud küsimus: „Millistes tegevustes on lasteraamatuid kõige tõhusam kasutada? Miks?“, kuid prooviintervjuu käigus oli aru saada, et see küsimus jääb arusaamatuks. See küsimus sõnastati ümber järgnevalt: „Milliseid erinevaid tegevusi on õppe- ja kasvatustegevustes lasteraamatute abil kõige tõhusam teha? Miks?“ Prooviintervjuust tuli välja, et uurimisküsimustele on võimalik saada vastused intervjuu kavas olevate küsimuste abil. Prooviintervjuu andis autorile ka parema ülevaate, kuidas intervjuud läbi viia.

Seejärel, kui intervjuu küsimused olid täiendatud, lepiti kokku kohtumised kuue lasteaiaõpetajaga, kes uurimuses osalesid. Kõik intervjuud toimusid lasteaiaõpetajate töökohtades. Intervjuud viidi läbi 2018 aasta aprillis. Lasteaiaõpetajatega võeti ühendust e-maili teel. Õpetajate soovi korral saadeti neile ka intervjuu kava. Eelnevalt räägiti intervjuueeritavatele veel kord, milline on töö eesmärk ning küsiti luba intervjuu salvestamiseks. Samuti selgitati intervjuueeritavatele, kuidas tagatakse intervjuueeritavate anonüümsus.

Intervjuud transkribeeriti, kaasa arvatud prooviintervjuu. Intervjuude transkribeerimiseks kasutati programmi *Otranscribe*, mis on internetipõhine. Transkriptsioonist on esitatud väljavõtte Lisas 3. Selleks, et intervjuusid transkribeerida, salvestati intervjuud diktofoni abil. Eelnevalt teavitati intervjuueeritavaid, et intervjuu salvestatakse ja küsiti salvestamiseks luba. Intervjuueeritavatele anti ka võimalus üle vaadata transkriptsioon, kuid seda ei soovinud teha ükski intervjuueeritav. Üks intervjuus osalenu soovis endale intervjuu salvestust.

Intervjuude läbiviimise ajal kasutas autor ka uurijapäevikut. Uurijapäevik andis autorile võimaluse panna kirja oma eelneva praktikakogemuse tähelepanekud ning see andis hea ülevaate sellest, kuidas langevad lasteaiaõpetajate arvamused kokku sellega, mida autor laste raamatute eelistuste kohta ise täheldas. Samuti andis uurijapäevik aimu sellest, kuidas autor ennast enne intervjuule minekut tundis. Uurimispäevik võimaldas üles tähendada, kuidas intervjuu läks ja hiljem seda reflekteerida. Uurimispäevik andis autorile võimaluse paremaks eneserefleksiooniks ja otsustamiseks, mida tuleks teisel korral teisiti teha või millele rohkem tähelepanu pöörata. Katkend uurijapäevikust on esitatud Lisas 4.

Andmete analüüsimine

Bakalaureusetöös kasutati andmete analüüsimiseks kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi. Andmete kogumine, analüüsimine ja kirjutamine on ühtne protsess. Kvalitatiivne analüüs antakse tavaliselt edasi kirjeldavalt (Laherand, 2008) ning esitatakse kategooriate kaupa (Elo et al., 2014). Kvalitatiivsel sisuanalüüsil on võimalik keskenduda peamiselt tekstile ja leida sealt olulist teavet (Kalmus, Masso & Linno, 2015).

Esimese asjana transkribeeriti intervjuud *Otranscribe programmi* abil, mis on internetipõhine. Selleks, et lisada helifail antud programmi, oli eelnevalt vaja kopeerida helifail arvutisse ning seejärel lisada programmi, mille abil sai intervjuud transkribeerida. Programmil oli mitmeid erinevaid võimalusi, mis löid hea aluse täpsemaks transkribeerimiseks. Näiteks võimaldas programm muuta helisalvestise kiirust ning valida

täpse aja sekundites. Helifaili oli võimalik edasi või tagasi kerida, mis kergendas soovitud koha leidmist failis. Helifaili kuulati kahel korral, esimesel korral transkribeeriti kogu tekst ning teisel korral tehti transkriptsioonis parandusi ja täiendusi. Ühe helifaili transkribeerimiseks kulus aega kolm kuni neli tundi. Transkriptsioonide kogupikkuseks tuli 36 lehekülge teksti.

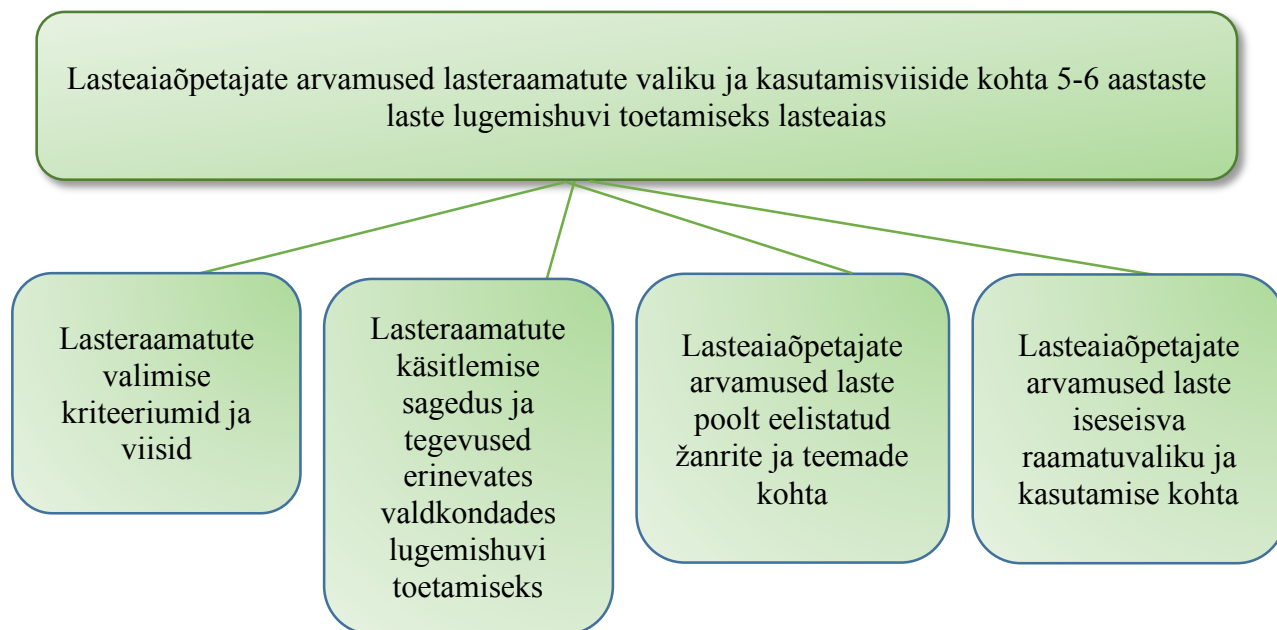
Järgmisena toimus andmete kodeerimine, milleks kasutati internetipõhist programmi QCAMap. Esimesena oli vaja transkribeeritud tekstide failid muuta .txt formaati ning seejärel oli võimalik antud failid lisada programmi. Transkribeeritud tekstid loeti uuesti üle, et anda neile tähenduslikud üksused. Uurimisküsimuste alusel valiti tekstist tähenduslikud üksused, mis võisid olla kas pikem teksti lõik või üksik sõna, mis oli uurimuse jaoks oluline. Üksustele anti oma kood ning kui üksus kordus tekstis, lisati see sama koodi alla. Sellest lähtuvalt sai sama osaga sisud liigitada ühe alakategooria alla. Korduskodeerimisel ei tehtud suuri muudatusi, aga tuli muuta või täpsustada mõne koodi sõnastust. Uurimuse usaldusväärsuse suurendamiseks kasutati kodeerimisel ka kaaskodeerijat, kes polnud tööga seotud. Andmed kodeerisid töö autor ja kaaskodeerijaga eraldi, teineteisest sõltumatult ning kaaskodeerija ei olnud mingil määral tööga seotud. Hiljem analüüsiti ühiselt kodeerimisandmeid ning leiti ühise arutelu käigus ühtne lahendus. Kodeerimisel tekkis kokku 75 koodi ning kodeerimise tulemused on esitatud Lisas 5.

Kolmandaks etapiks oli kategoriseerimine. Samade koodidega osadest moodustati alakategooriad, mida näitlikustab tabel 2. Kõikide kategooriate moodustamise kohta on esitatud tabel Lisas 5.

Tabel 2. Näidis koodidest alakategooriate moodustamisest

Koodid	Alakategooria
Raamatu elulisus Raamatu eakohasus Raamatu loogilisus Raamatu illustratsioonid	 Õpetaja isiklik kogemus

Neli suuremat põhikategooriat moodustasid peale alakategooriate loomist. Põhikategooriate moodustamist näitlikustab joonis 1.

Joonis 1. Põhikategoriate jaotus

Nelja peakategooria alusel esitatakse järgnevalt uurimistöö tulemused. Intervjuudest kasutatakse tsitaate selleks, et kinnitada ja näitlikustada tulemusi. Intervjuudes olevat teksti on toimetatud vähesel määral. Kõik tsitaadid on esitatud kursiivis ja välja jäetud osa tsitaadist märgitud /.../.

Tulemused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute valiku ja kasutamiseviiside 5-6 aastaste laste lugemishuvi toetamiseks lasteaias. Selleks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuu. Andmeid analüüsidis tekkis neli peakategooriat:

1. Lasteraamatute valimise kriteeriumid ja viisid
2. Lasteraamatute käsitlemise sagedus ja tegevused erinevates valdkondades lugemishuvi toetamiseks
3. Lasteaiaõpetajate arvamused laste poolt eelistatud žanrite ja teemade kohta
4. Lasteaiaõpetajate arvamused laste iseseisva raamatuvaliku ja kasutamise kohta

Järgnevalt esitatakse saadud tulemused peakategoriate kaupa. Igas osas on esitatud alakategoriate jaotus ning tulemuste tõendamiseks on esitatud intervjuueeritavate tsitaadid.

Lasteraamatute valimise kriteeriumid ja viisid

Selgitades, mille alusel lasteaiaõpetajad valivad 5-6 aastastele lastele lasteraamatuid, toodi välja erinevaid tegureid. Õpetajad pidasid oluliseks isiklikku kogemust. Leiti ka, et raamatud peaksid andma edasi elulisi teemasid, ning need peaksid olema lastele eakohased.

Lasteaiaõpetajad hindasid tähtsaks ka seda, et raamat oleks laste jaoks loogiline ja heas keeles kirjutatud. Raamatute valikul tähtsustasid õpetajad lastepäraste illustratsioonide olemasolu raamatus.

Mari: Kindlasti peab olema eakohane, just vanus on seal tähtis /.../ ja lastepärased illustratsioonid kindlasti, need peavad olema värvilised /.../.

Mai: /.../ loomulikult kasutan kõike seda, mis mulle endale lapsepõlvest on meelde jäänud /.../ et seal räägitakse kõigest /.../ ongi vaja lastele tutvustada ka tõsisemaid ja kurbi teemasid ja kõike seda arutada /.../. Hea sõnastus, et see sõnastus oleks lapsele sobiv /.../ ja loomulikult ilusad illustratsioonid /.../.

Tiina: Ee, nii kõige pealt on siis vastavus eale, õpetlikkus, lastele arusaadavus, eakohane keel nii sõnavara kui lauseehituse poolest. /.../ Illustratsioone pean väga oluliseks. /.../ ma võtan neid oma töökogemuse järgi /.../

Lasteraamatute valimisel lähtuvad õpetajad ka sellest, et raamat vastaks eesmärkidele. Lasteaiaõpetajad arvestavad õppekavaga raamatute valimisel. Õpetajad peavad tähtsaks, et raamatus oleks midagi õpetlikku laste jaoks ning et see haakuks nädalaplaaniga.

Kai: Ikka, eelkõige just lasteaiaõppekavast onju, et ikka vaatan, mida lapsed peavad oskama /.../ teisiti ei saagi. /.../ kas raamatus ka midagi õpetlikku on. /.../ rühma ma valin ikka /.../ vastavalt päeva teemale või nädala teemale, et mis teema meil parasjagu on /.../.

Liis: Lähtumegi nagu siis lasteaia õppekavast ja riiklikust /.../ ikkagi lasteaiaõppekavast ja üks sõltub siis nädala teemast põhimõtteliselt see raamatu valik. /.../ kindlasti alati vaatame, et oleks alati midagi nagu õpetlikku /.../.

Lasteraamatute valimisel teevad õpetajad koostööd ka teiste asutuste ja isikutega. Näiteks, kui on vaja leida selline raamat, mida käsitleda õppetegevustes, siis valivad õpetajad neid koostöös kolleegidega, leidus ka neid õpetajaid, kes valivad raamatuid ainuisikuliselt. Raamatuid käiakse valimas ka raamatukogus ning tehakse koostööd raamatukogu töötajatega. Intervjuueritunud lasteaiaõpetajad ei ole teadlikud Eesti Lastekirjanduse Keskuse kirjanduse soovitusetega, kuid teavad teisi allikaid, kust leida õppetöök teemakohaseid lasteraamatuid.

Õpetajad nimetasid, et raamatukogu töötajad oskavad soovitada uusi raamatuid ning internetist on võimalik vaadata erinevate kirjastuste lehekülgedelt raamatusoovitusi. Õpetajad saavad uute raamatute kohta informatsiooni ka raamatupoodidest.

Mari: /.../ ma isegi ei teadnud, et selline asi on olemas. /.../ valin raamatuid koostöös kolleegidega ja palju aitavad ka raamatukogu töötajad, siis neid uusi raamatuid, siis soovivad nemad /.../.

Kai: Eriti ma ei ole seda vaadanud onju. /.../ ma valin nagu ikkagi, noh, üksi /.../. Mm, alati kui ma olen raamatupoes, siis vaatan, mis seal pakutakse aga internetist saab ka nende kirjastuste lehekülgedelt saab vaadata eksju, mis on uusi raamatuid, midagi ilmunud.

Lasteraamatute käsitlemise sagedus ja tegevused erinevates valdkondades lugemishuvi toetamiseks

Lasteaiaõpetajad kasutavad oma töös lasteraamatuid sageli. Raamatute kasutamise sagedus õppetöös oli õpetajati erinev. Mõni õpetaja kasutab lasteraamatuid iga päev, kuid leidis ka selliseid õpetajaid, kes kasutavad kaks korda nädalas või ainult korra nädalas. Sellest lähtuvalt selgus, et õpetajad kasutavad lasteraamatuid iganädalaselt.

Jaana: Ütleme orienteeruvalt kaks korda nädalas, mõnikord üks ainult /.../.

Mari: /.../ noo võtame viis päeva, et siis on ikka iga päev, iga päev jah. Ega ühtegi päeva ei möödu, et ei oleks.

Mai: Noo ikka iganädalaselt, et ma ei ütle nüüd iga päev, aga iga nädal kindlasti /.../.

Lasteaiaõpetajad nimetasid erinevaid tegurid, mis mõjutavad lasteraamatute kasutamise sagedust. Õpetajad leidsid, et see sõltub nädala teemast, raamatuid kasutatakse vajaduspõhiselt. Üks õpetaja tõi välja, et tema arvates mõjutab aastaaeg raamatute kasutamist. Lasteraamatute kasutamise sagedust mõjutab ka see, kuidas õpetajad ise on motiveeritud raamatuid kasutama ning kui kättesaadavad on raamatud.

Jaana: /.../ mina isegi ütleksin, et aastaajast, sest mulle tundub, et nagu talvel nagu tegeled isegi rohkem /.../.

Mari: Sõltub nädala teemast, et siis valime selle teemaga seoses neid lugusid ja see on ikkagi iga nädalane /.../.

Mai: Vajadusest ja minu enda motiveeritusest /.../.

Kai: Võib-olla mõnikord ka sellest, kas mul on see raamat käepärast võtta, kas ta on olemas, et kui teda just kuskilt võtta ei ole, siis ei saa kasutada ju.

Selgus, et õpetajad kasutavad lasteraamatuid erinevates valdkondades. Õpetajad kasutavad lasteraamatuid kõikides valdkondades: mina ja keskkond; keel ja kõne; matemaatika; kunst.

Kai: Rohkem kasutan keel ja kõne, siis mina ja keskkond ja mõnikord ka matemaatika /.../.

Liis: /.../ keel ja kõne, mina ja keskkond /.../

Mai: Tegelikult saab seda kasutada igal pool (2) nii kunstis, matemaatikas, keeles kõnes, absoluutselt igal pool /.../.

Lasteaiaõpetajad tõid välja, et nad teevad raamatute abil lastega erinevaid tegevusi ning lapsed on tegevustes kaasatud. Õpetajad loevad lastele raamatuid ette, lastel on võimalik nende järgi joonistada, maalida ja voolida. Samuti lastakse lastel lihtsalt juttu kuulata ja sellele järgneb jutu üle arutelu. Lastel on võimalik illustratsioonide abil jutustada endale tuttavat lugu. Raamatutest näidatakse lastele pilte ja koos arutatakse nende üle. Raamatute abil lasevad õpetajad lastel luua rolli mudeleid ja neid peegeldada. Erinevate situatsioonide kaudu saab arutleda probleemide ja teemade üle. Raamatute põhjal koostatakse etendusi ja raamatus esinevate probleemide ja olukordade üle arutletakse, püütakse leida lahendusi. Raamatute abil on võimalik lavastada ka näidendeid.

Mari: /.../ lavastusmängudes, et enne nagu õpitakse siis need tekstid selgeks ja siis lavastusmängudes kasutatakse seda teksti, mis on raamatus olnud. Kunsti tegevuses samamoodi, et nad saavad siis neid tegelasi maalida või joonistada või siis voolida /.../ läbi illustratsioonide on võimalik tuttavat lugu jutustada.

Tiina: /.../ saab lasta erinevaid rolle peegeldada, rolli mudeleid luua ja rolli mudeleid võimendada. Erinevates situatsioonides saab arutleda teemade ja probleemide üle /.../ olen ka lasknud pärast /.../ selle lastekirjanduse kasutamist joonistada, mis tunde või emotsiooni sulle see jutt pakkus, aga enne aruteleme läbi ka kas ta üldse aru sai sellest /.../.

Liis: Mina ja keskkond selles valdkonnas on kõik need pildivaatlused raamatutest /.../ kunstis me oleme teinud niimoodi, et jutustanud või lugenud mingi kirjanduspala ette ja siis selle järgi lapsed joonistavad /.../.

Mai: /.../ mõnikord on niimoodi, et ma raamatut lastele ei näita, vaid ma olengi ise loo endale selgeks teind /.../ et ta lihtsalt istuks, kuulaks ja paneks tähele /.../.

Lasteaiaõpetajad tõid välja erinevaid tegureid, mille järgi nad hindavad, kuidas lapsel on lugemishuvi kujunemas või juba tekkinud. Leiti, et kui lapsel on tekkinud soov iseseisvalt raamatutega tegutseda ja ta soovib, et talle raamatuid ette loetakse, siis näitab see lugemishuvi olemasolu. Samuti annab sellest märku ka see, kui laps üritab ise raamatust sõnu lugeda ja kokku veerida. Õpetajad avaldasid arvamust, kui laps suudab leida raamatutest tähti, mida ta tunneb ning ta soovib kirjutada sõnu, siis saab seda ka seostada lugemishuvi kujunemisega.

Mari: /.../ kui ta iseseisvalt vaatab raamatuid ja tahab, et talle ette loetakse /.../ küsin, mis on siia kirjutatud ja ta leiab raamatust tuttavaid tähti, et siis on ka aru saada, et lapsel on tekkinud lugemishuvi ja kui on tahe ise sõna kokku lugeda, et siis see on ka.

Tiina: Ta püüab kokku veerida, ta püüab ise aru saada, ta püüab, ta tahab ja ta ei lase ennast selle juures segada /.../.

Liis: /.../ ta hakkab noh raamatust teatud tähti otsima /.../ otsib siis alguses /.../ oma nime tähte /.../ ja siis hakkab otsima seal näiteks oma ema tähte /.../.

Kai: Siis ta hakkabki raamatute vastu rohkem huvi tundma ja ta otsib, valib nagu ise endale raamatuid, kust ta saab lugeda eksju /.../ siis proovib sealt kokku lugeda /.../.

Jaana: /.../ ta ise ka ütleb, et õpetaja tule aita, ma tahan emmele kaarti teha, et ma tahan nüüd sinna emme kirjutada /.../ et siis juba sellega on tal huvi.

Õpetajad toetavad laste lugemishuvi tekkimist erinevate tegevuste kaudu. Üheks toetavaks tegevuseks lastele rühmaruumis tähtede ja mängude väljapanek, sest ka need toetavad lugemishuvi teket. Lasteaiaõpetajad lisavad, et ka ette lugemine aitab kaasa laste lugemishuvi tekkele. Leitakse, et lapsi tuleb lugema innustada, vajalik on neile raamatuid tutvustada ja koos nendega raamatukogu külastada. Lapsi motiveeritakse lugema ka sellega, et neil palutakse raamatust maha kirjutada.

Jaana: /.../ tähed on seina peal, mida nad igapäevaselt näevad /.../ erinevad õppemängud /.../ siis on see liivakast, kuhu sisse nad saavad ise joonistada /.../.

Mari: /.../ tuleb raamatuid lastele ette lugeda, et see on väga tähtis /.../. Kui laps oskab juba lugeda, siis võiks veel innustada teda, et ta loeks eakaaslastele ette /.../ ja võiks käia ka koos lapsega raamatukogus, raamatuid laenutada /.../.

Mai: /.../ kui ma ise jälle midagi huvitavat leian, siis ma kohe tulen ja tutvustan neile /.../.

Kai: /.../ lühikesi lauseid oleme lasknud maha kirjutada /.../ raamatust kirjutab näiteks mingi väikse lause maha /.../.

Lasteaiaõpetajate arvamused laste poolt eelistatud žanrite ja teemade kohta

Õpetajate arvamused laste žanrite eelistustest olid erinevad. Üks õpetaja tõi välja, et lastele meeldivad kõik žanrid. Leiti ka, et lastele meeldivad muinasjutud, jutustused, novellid, luuletused ja teatmeteosed.

Jaana: /.../ ütlekski jutustused, novellid, muinasjutud ikka vot.

Mai: Mina ütlen, et last huvitab kõik, kõik žanrid /.../ samuti ka luuletused.

Mari: Muinasjutud kindlasti, seal on palju kordusi, seal on palju kordusi, siis headus võidab kurjuse kindlasti, see meeldib lastele ja et alati on hea lõpp, mitte alati aga /.../ üldjuhul /.../ heaga lõpeb see asi.

Liis: /.../ nad ikkagi eelistavad selliseid muinasjutte ja just noh, mida rohkem kordi sa seda räägid, seda rohkem see neile nagu meeldib /.../ tegelikult neile meeldivad väga ka sellised teatmeteosed lastele mõeldud, mida saab luubiga uurida /.../.

Selgus, et õpetajate arvates huvitavad lapsi raamatutes erinevad teemad. Taas toodi välja, et lapsi huvitavad kõik teemad, mis on raamatus olemas. Leiti ka, et lapsi köidavad need teemad nagu „Disney”, mis on seotud multifilmide tegelastega. Õpetajad leidsid ka, et lastele meeldivad elulised teemad, looduse ja loomadega seotud teemad ning sellised raamatud, kus on juttu tervisest.

Tiina: /.../ kõik, mis on tegevustega seoses, laste igapäeva eluga /.../.

Jaana: /.../ hästi palju tuleb „Disneyt” ka sisse /.../.

Mai: Kõik teemad, kõik, et ma ei oskagi tuua asja, et vot see nüüd last ei huvita.

Liis: /.../ selline tervise koha pealt /.../.

Mari: /.../ kindlasti on loodus üks /.../ siis on kindlasti loomade lood, need on õpetliku sisuga /.../ kindlasti need elulised teemad /.../ arstil käik, lasteaeda minek ja poes käimine /.../.

Lasteraamatute žanrite ja teemade eelistusi mõjutavad paljud välised faktorid. Lasteaiaõpetajad on arvamusel, et lapsed tahavad samastuda raamatute tegelastega. Laste eelistusi mõjutab väga meedia ja televisioon.

Jaana: /.../ pigem see, mis praegu meedias pop on /.../ et see, mida nad telekast näevad vot tahavad seda ka raamatute näol /.../.

Mari: /.../ kindlasti on ka need multikategelased ikkagi, tahetakse samastuda nendega /.../.

Tiina: Reklaamil ja meedial on siin väga suur mõju /.../.

Lasteaiaõpetajate arvamused laste iseseisva raamatuvaliku ja kasutamise kohta

Lapsed kasutavad rühmaruumis raamatuid ka iseseisvalt. Lasteaiaõpetajad väidavad, et lapsed kasutavad raamatuid igapäevaselt, kuid väideti, et lapsed tegelevad raamatutega pigem nädala alguses ja nädala lõpus.

Jaana: Ütlekski, et võib-olla nädala alguses ja nädala lõpus, sest nädala alguses /.../ täiendame raamatu riuleid, siis on nende jaoks hästi palju uut ja põnevat /.../.

Mai: Tegelikult igapäevaselt, iga päev on keegi, kes raamatut vaatab /.../.

Kai: /.../ ikka lausa iga päev kasutavad /.../.

Lasteaiaõpetajate arvates valivad lapsed endale selliseid raamatuid, mis on neile juba tuttavad. Samuti märgitakse, et raamatuid valitakse ka köitvate illustratsioonide järgi ja ka tuttavate multifilmide tegelaste järgi. Raamatute valikut mõjutab ka lapse enda huvi.

Tiina: /.../ illustratsioonide, piltide järgi /.../.

Mari: /.../ nad valivad neid raamatuid, mida on neile ette loetud. Need peavad olema nendele tuttavad ja siis nad saavad ennast nende tegelastega samastada. Kindlasti illustratsioonide järgi ja siis multika tegelaste järgi.

Liis: Nad valivad ikkagi piltide järgi /.../.

Mai: /.../ tegelikult laps valib vastavalt oma meeolule ja soovile ja kui oleme midagi lugenud värskelt, siis tegelikult too ka jälle nagu tekitabki huvi /.../.

Lapsed saavad raamatutega teha erinevaid tegevusi. Näiteks meeldib neile raamatus olevaid asju katsuda, liigutada ja raamatust midagi otsida ja raamatut uurida. Õpetajad toovad välja ka selle, et lastele meeldib raamatus olevaid pilte vaadata ja värviraamatuid värvida. Lapsed tunnevad huvi ka selliste raamatute vastu, mille põhjal on võimalik raamatust loomi loendada.

Mari: Nad soovivad raamatuid vaadata ja uurida /.../ ja kui on raamatud, mida saab kuidagi katsuda või otsida nende alt midagi või siis liigutada /.../.

Tiina: Nad ikka vaatavad neid pilte /.../ ja kui rühma tood uue raamatu, siis nad vaatavad seda hea meelega ja uurivad /.../ ka suurem laps läheb nende väiksemate lasteraamatutega, kus /.../ saab pilte liigutada ja noo autol on seal rattad all ja /.../ muidugi need raamatud, kuhu saab näpuga vajutada ja tulevad hääled /.../.

Liis: /.../ igal lapsel on oma värviraamat, mida ta siis värvib /.../ siis meeldib praegu meie omadele näiteks „Kitsetall, kes oskas lugeda kümneni” et noh loendada saab sealt /.../.

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute valiku ja kasutamiseviiside kohta 5-6 aastaste laste lugemishuvi toetamiseks. Eesmärgi täitmiseks sõnastati neli uurimisküsimust, uurimise käigus saadi neile vastused. Uurimuse tulemused ei ole üldistavad ja kehtivad vaid uuritavate puhul.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, mille alusel valivad lasteaiaõpetajad 5-6 aastaste laste rühmale lasteraamatuid. Selgus, et õpetajad peavad oluliseks enda isiklikku kogemust raamatute valikul. Tähtsustati seda, et raamatud sisaldaksid lastepäraseid illustreerimisi ning et raamat oleks lapsele eakohane. Raamat võiks sisaldada elulisi teemasid ja peaks olema loogiliselt üles ehitatud. Lasteaiaõpetajate arvates peaks raamat vastama eesmärkidele ja lähtuma õppekavast. Raamatute valik sõltub ka oluliselt nädala teemast ja seejuures rõhutati ka aastaaja mõju raamatu valikule. Samale tulemusele jõudis ka Kurik (2012), väites, et lasteaiaõpetajad valivad lapsi kooliks ette valmistamisel raamatuid, mis on eakohased, illustreeritud ja õpetlikud. Uurimistöö puhul võib uudsena välja tuua selle, et õpetajad rõhutasid, et lasteraamatute valikul peavad nad väga oluliseks ka isiklikku kogemust ning valivad sageli raamatuid, mida ise hästi tunnevad ja millega on varem kokku puutunud.

Õpetajad teevad koostööd raamatute valimisel ka teiste asutuste ja isikutega. Enim valitakse raamatuid koostöös oma kolleegide ja raamatukoguhoidjaga. Lasteaiaõpetajad oskavad leida ka iseseisvalt erinevatest allikatest informatsiooni uute lasteraamatute kohta, mida valida rühmaruumi. Töö autoril tuli tõdeda, et uuritavad ei olnud kuulnud Eesti Lastekirjanduse Keskuse raamatusoovitustest. Seda olulist teabeallikat võiks lasteaiaõpetajatele tutvustada.

Teise uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, kui sageli ja kuidas kasutavad lasteaiaõpetajad lasteraamatuid lugemishuvi äratamiseks erinevate valdkondade käsitlemisel. Õpetajad kasutavad lasteraamatuid oma töös vähemalt igal nädalal, kuid ka sagedamini: kaks korda nädalas, iga päev või korra nädalas. Raamatute kasutamise sagedust mõjutavad erinevad tegurid. Märgiti, et seda mõjutab isegi aastaaeg, kuna leiti, et talvel tegeletakse raamatutega rohkem kui suvel. Väga oluliselt mõjutab lasteraamatute kasutamise sagedust nädala teema ja ka see, kui kättesaadavad on raamatud, mida on konkreetse teema jaoks vaja. Samuti leiti, et suurt mõju omab õpetaja enda motiveeritus ja tema tunnetatud vajadus mõnd raamatut kasutada.

Lasteaiaõpetajate arvates on lasteraamatuid võimalik kasutada kõigis rühma õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades: mina ja keskkond; keel ja kõne; matemaatika; kunst. Lasteaiaõpetajad teevad lasteraamatute abil lastega erinevaid lapsi kaasavaid tegevusi. Raamatuid loetakse lastele ette, arendades selle tegevusega laste kuulamis- ja mõistmisoskust. Vardell (2014) toob samuti välja selle, et kui lapsele ette lugeda, siis nad mõistavad raskemaid tekste paremini ning valjult lugemine aitab erinevate tähestiku tähti ja nende kõla omavahel seostada (Noaman, 2013).

Raamatud võimaldavad õpetajate arvates arendada laste loovust, lastel lastakse vaadata pilte, joonistada, maalida või voolida loos esinevaid tegelasi ja anda edasi ka enda emotsioone. Samasugustele tulemustele on jõudnud ka teised uurijad. On leitud, et raamatutes olevaid jutte on hea kasutada kunstitegevusteks, kuna laste jaoks on meelepärane joonistada raamatuis olevaid tegelasi (Smith, 2001).

Raamatute põhjal mängitakse erinevaid rollimänge, lahendatakse situatsioone ja lavastatakse näidendeid. Õpetajad on arvamusel, et lasteraamatud annavad võimaluse arutleda erinevate probleemide ja teemade üle, mis on elulised ning arutluse tulemusena jõuda õige lahenduseni, kuidas mingis olukorras käituda. Anderson (2010) leiab, et lastekirjanduse abil on võimalik lastele õpetada, kuidas saada hakkama oma tunnete ja erinevate probleemidega.

Lugemishuvi toetamine lasteaias on õpetajate arvates väga oluline ja lasteaiadepetajal on oluline roll lapse lugema innustamisel. Õpetajad nimetasid erinevaid tegevusi, mille kaudu nad laste lugemishuvi teket toetavad. Lapsi julgustatakse ja abistatakse raamatute lugemisel ja suunatakse neid ka oma eakaaslastele ette lugema. Lastel lastakse raamatutest maha kirjutada tuttavaid või lühikesi sõnu. Lapsi suunatakse ka õues liiva sisse tähti kirjutama. Raamatute kaudu tekkinud lugemishuvi tugevdatakse ka õppekeskkonna kujundamisega. Rühmaruumi seintel on tähed, mida lapsed näevad igapäevaselt, rühmas leidub põnevaid õppemänge.

Õpetajad tähtsustasid vajadust tutvustada lastele erinevaid lasteraamatuid. Seda arvamust toetab ka Sweet (2000), kes väidab, et õpetaja saab aidata lapsel kujuneda heaks lugejaks, kui ta tutvustab lapsele mitmekesist kirjandust. Selles uurimuses nimetati erinevaid kasutatavaid žanre, nagu näiteks muinasjutt; jutustus; novell; luuletus; tegelusraamatud; aimekirjandus.

Lasteaiadepetajad mainisid lugemishuvi toetava tegurina ühist raamatukogu külastamist, mille käigus saavad lapsed tutvuda erinevate raamatute ja žanritega. Ka Palani (2012) ja Kaljo (2017) väidavad, et lapse lugemishuvi saab arendada, kui külastatakse raamatukogu ja tutvustatakse neile erinevaid raamatuid.

Lasteaiadepetajad tõid esile märke, mille põhjal on neil võimalik järeldada, et lapsel on tekkinud lugemishuvi. Õpetajate arvates näitab seda lapse huvi iseseisvalt raamatutega tegelda ja soov, et talle raamatuid ette loetaks. Edmunds ja Bauserman (2006) oma uurimistulemusena väidavad, et laste jaoks on valju häälega ette lugemine meelepärane tegevus. Samuti võib lugemishuvi kujunemist kinnitada lapse soov ise raamatust sõnu kokku lugeda ja valmidus õpetaja käest abi küsida, kui ta mõne sõna lugemisega hakkama ei saa. Motiveeritud laps hakkab otsima raamatus tuttavaid tähti ning oskab enda jaoks tuttavaid tähti näidata. Majzub & Abu (2010) väidavad, et lapsi julgustab raamatutega tegelema see, kui nad tunnevad, et neil on võimalus õpetaja käest nõu küsida.

Kolmanda uurimisküsimusega sooviti välja selgitada, milliseid lasteraamatute žanre lasteaiadepetajate arvates lapsed eelistavad ja millisel põhjusel. Uurimuses selgus, et lastele pakuvad huvi paljud lasteraamatute žanrid. Toodi välja, et lastele meeldivad muinasjutud, kuna nendes on palju kordusi ja laps ootab, et lugu lõpeks hästi ja temale ootuspäraselt. Samuti leiti, et lastele meeldivad sellised teatmeteosed, mida nad saavad ise uurida, näiteks luubiga. Lastele pakuvad huvi ka jutustused, novellid ja luuletused. Lasteaiadepetajad arvates pakuvad lastele huvi eriteemalised raamatud. Märgiti ära, et lapsed huvituvad eriti elulistest teemadest, loodusest ning loomadega seotud juttudest. Laste tähelepanu köidab ka tervisega

seotud teema. Neid õpetlikke teemasid püüavad õpetajad siduda nädalateemaga, et täita õppe- ja kasvatustegevuste eesmärgi.

Õpetajate arvates mõjutavad laste eelistusi oluliselt välised tegurid nagu meedia ja televisioon, kuna nad puutuvad nendega väga tihedalt kokku. Sellest tulenevalt soovivad lapsed samastuda raamatutes olevate tegelastega ja valivad endale raamatuid vaatamiseks ja lugemiseks juba tuntud tegelaste järgi. Näitena toodi multifilmide raamatud, millel on seos multifilmidega. Seda võib selgitada sellega, et lapsed kuulevad ja loevad sarnastest tegelastest erinevatest allikatest ja nii kinnistuvad seosed paremini. Lasteaiaõpetajate arvamused kinnitavad teiste uurijate poolt järeldatut. Lastele meeldib kuulata jutte, millel on ainult üks ja konkreetne loo sõnum, kuna selliste lugudega on neil lihtne samastuda (Smith, 2001).

Neljanda uurimisküsimusega sooviti teada saada, millisteks tegevusteks ja miks lasteaiaõpetajate arvates lapsed raamatuid eelistavad. Lapsed on kaasatud õppetegevustesse, neile meeldib loetu põhjal näitemänge etendada ja joonistada, ent nad valivad ka ise rühmas raamatuid ja kasutavad neid erineval viisil.

Rühmas tegelevad lapsed raamatutega iseseisvalt iga päev, laste huvi kasvu raamatute vastu on õpetajad täheldanud nädala alguses ja lõpus. See võib tuleneda sellest, et õpetajad lisavad uusi raamatuid riiulitele nädala alguses või ka lõpus. Lapsed valivad endale selliseid raamatuid, mis on neile tuttavad, millest nad on varem kuulnud. Seega on oluline arvestada laste huvidega, et neil kujuneks suurem huvi lugemise vastu (Sweet, 2000).

Lapsed valivad raamatuid neid köitvate illustratsioonide põhjal. Lapsi ajendab raamatuga tegelema konkreetne huvi, näiteks kui raamatus on juttu tuntud multifilmitegelastest või on tegemist põneva tegelusraamatuga.

Lastele meeldib tegelusraamatutes asju katsuda, liigutada või midagi otsida. Õpetajate arvates meeldib lastele raamatuid uurida, raamatus olevaid tegelasi loendada, lihtsalt pilte vaadata, värviraamatuid värvida ja tekstist tuttavaid tähti otsida. See leid toetab samuti teoorias tõdetut, kus Krusten, et al., (2006) väidab, et tegelusraamatud annavad lapsele võimaluse käeliseks tegevuseks.

Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus

Bakalaureusetöös esines ka kitsaskohti ning piiranguid. Üheks piiranguks oli väike valim, mis ei võimaldanud teha suuremaid üldistusi lasteaiaõpetajate raamatute valiku ja kasutamise kohta. Uurimuses osales viis lasteaeda, kus küsitleti kokku kuut lasteaiaõpetajat, millest

tulenevalt ei saa teha üldistusi intervjuueeritavate lasteaegade kohta. Autoril polnud eelnevalt kogemusi intervjuude läbiviimisel ega intervjuu küsimuste koostamisel, seega võib pidada ka seda üheks kitsaskohaks.

Töö praktiliseks väärtuseks võib lugeda uurimise käigus saadud teadmist õpetajate arvamustest lugemishuvi kujundamise kohta 5-6 aastaste laste seas. Tulemused annavad väikese ülevaate sellest, kuidas õpetajad raamatuid valivad ja laste lugemishuvi äratamiseks kasutavad. Töö autor sai väga hea kogemuse, kuidas viia läbi kvalitatiivset uuringut.

Uurides teemat edasi tuleks suurendada valimit ja intervjuu küsimustikku. Laiendatud uurimus võimaldaks tulemustena esitada näiteks seda, kuidas teadlikult ja plaanipäraselt lasteaiaõpetajad oma valikuid ja tegevusi teevad, et lapses lugemishuvi äratada. See looks võimaluse ka nende tegevusi põhjalikumalt kirjeldada. Uurimuse tulemustest võiksid kasu saada lasteaiaõpetajad, kes leiaksid endale ideid, kuidas laste lugemishuvi toetada. Tähtis oleks ka lasteaiaõpetajatele tutvustada erinevaid allikaid, kust saada informatsiooni uudiskirjanduse kohta, nagu näiteks Eesti Lastekirjanduse Sõnastik ja Eesti Lastekirjanduse Keskus, mida selle uurimuse põhjal õpetajad veel allikatena ei osanud mainida.

Tänuõnad

Täna kõiki lasteaiaõpetajaid, kes uuringus osalesid. Kindlasti soovin tänada oma perekonda ja sõpru, kes mind töö valmimisel toetasid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri

Kuupäev

Kasutatud kirjandus

- Anderson, Nancy A. (2010). *The Value of Children's Literature*. Külastatud aadressil <https://www.education.com/reference/article/value-childrens-literature/>
- Bal, P. M., & Veltkamp, M. (2013). How does fiction reading influence empathy? An experimental investigation on the role of emotional transportation. *PloS one*, 8(1), e55341.
- Berardo, S. A. (2006). The use of authentic materials in the teaching of reading. *The reading matrix*, 6(2).
- Bibby, S. (2014). Criteria and Creation: Literary Texts and a Literature Textbook. *The Journal of Literature in Language Teaching*, 3(1), 20-31.
- Brasel, N. H., & Levin, J. N. (2016). Building Positive Identity Development Through the Use Of Authentically Culturally Diverse Children's Literature.
- Bromley, H. (2001). A question of talk: Young children reading pictures. *Literacy*, 35(2), 62-66.
- Çer, E. (2016). Preparing Books for Children from Birth to Age Six: The Approach of Appropriateness for the Child. *Journal of Education and Practice*, 7(6), 78-99.
- Crippen, M. (2012). Luther College. *The Value of Children's Literature*. Külastatud aadressil <https://www.luther.edu/oneota-reading-journal/archive/2012/the-value-of-childrens-literature/>
- Druin, A. (2004). The role of books, libraries, technology, and culture in children's lives: An international case study. Retrieved April, 7(2005), 2004-16.
- Edmunds, K. M., & Bauserman, K. L. (2006). What teachers can learn about reading motivation through conversations with children. *The Reading Teacher*, 59(5), 414-424.
- Eesti Lastekirjanduse Keskus. (s.a). Külastatud aadressil: <http://www.elk.ee/>
- Eetikaveeb (s.a.). Teadustöö eetika. Külastatud aadressil <http://www.eetika.ee/teaduseetika/teadustoo/>
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K., & Kyngäs, H. (2014). Qualitative content analysis: A focus on trustworthiness. *Sage Open*, 4(1), 2158244014522633.
- Gibbs, L. J., & Earley, E. J. (1994). *Using Children's Literature To Develop Core Values*. *Fastabck 362*. Phi Delta Kappa, 408 N. Union, PO Box 789, Bloomington, IN 47402-0789..
- Gomez, J. G., Christensen, R.R. (2016). A Scale to Measure Text Complexity in Nonfiction

and Informational Texts.

- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). Uuri ja kirjuta. Uuspõld, E (Toim), *Kvalitatiivne uurimus* (lk 151). Tallinn: Kirjastus Medicina.
- Job, J., & Coleman, M.R. (2016). The Importance of Reading in Earnest: Non-Fiction for young Children. *Gifted Child Today*, 39(3), 154-163.
- Johnson, C.D. (2003). The Role of Child Development and Social Interaction in the Selection of Children's Literature To Promote Literacy Acquisition. *Early Childhood Research and Practice: An Internet Journal on the Development, Care, and Education of Young Children.*, 5(2), n2.
- Jones, J. A. (2006). Student-Involved Classroom Libraries. *The Reading Teacher*, 59(6), 576-580.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2009). Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad. Kulderknup, E (Toim), *Valdkond „Keel ja kõne”* (lk 39, 41). Kirjastus Studium, Tartu.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kaljo, L. (2017). *Eesti lastekirjanduse kasutamine kahe Kohtla-Järve lasteaia näitel*. Bakalaureusetöö.
- Kurik, K. (2012). *Lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel*. Tartu Ülikool. Sotsiaal- ja haridusteaduskond. Bakalaureusetöö.
- Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, Hille., Palm, J., Reidolv, M., & Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik* (lk 10-11, 46-47, 61, 101-102, 114, 124-125, 133, 143, 148, 177-178). Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2011). Külastatud aadressil: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Galda, L., Pelligini, A.D. (2003). Joint reading as a context: Explicating the ways context is created by participants. *On reading books to children: Parents and teachers*, 307.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimismeetod*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Latrobe, K.H., Brodie, C.K., & White, M. (2002). *The Children's Literature Dictionary* (lk 70, 76, 104, 116, 129).
- Lepik, K., Harro- Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lerikkanen, M. K., Kiuru, N., Pakarinen, E., Viljaranta, J., Poikkeus, A. M., Rasku-Puttonen,

- H., ... & Nurmi, J. E. (2012). The role of teaching practices in the development of children's interest in reading and mathematics in kindergarten. *Contemporary Educational Psychology*, 37(4), 266-279.
- Lin, Y. (2013). The Application of Some Fantasy Guidelines to the Reading of Picture Books Containing Fantasies.
- Majzub, R., & Abu, S. (2010). The practice of reading books and reading to children in the context of peer-groups in the preschool classroom. *Procedia-social and behavioral sciences*, 9, 753-757.
- Müürsepp, M. (2003). Lastekirjandus – müüt, pilt, lugu, laps (lk 11, 15, 18). Põltsamaa: OÜ Vali Press.
- Nikolajeva, M. (1996). Müürsepp, M (Toim), Introduction to the theory of children's literature (lk 5, 17-18). AS Vali trükikoda.
- Noaman, N. N. (2013). Literature and language skill. *AL-USTATH, Baghdad university*, 204(2), 123-134.
- Palani, K. K. (2012). Promoting reading habits and creating literate society. *Researchers World*, 3(2), 90.
- Seung-Yoeun, Y. (1997). *Children's Literature for Developing Good Readers and Writers in Kindergarten*. Külastatud aadressil <https://www.questia.com/library/journal/1G1-20381966/children-s-literature-for-developing-good-readers>
- Smith, Carl B. (2001). Choosing Books for Children Ages 3-7. Külastatud aadressil: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED450402.pdf>
- Sweet, A.P. (2000). *Ten Proven Principles for Teaching Reading*. Külastatud aadressil <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED447441.pdf>
- Tunnell, M.O. & Jacobs, J.S. (2010). *Genres in Children's Literature*. Külastatud aadressil <https://www.education.com/reference/article/genres-children-literature/>
- Vardell, S. M. (2014). *Children's Literature in Action: A Librarian's Guide: A Librarian's Guide*. ABC-CLIO.
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu: Tartu Ülikool.

Lisa 1. Meil lasteaedadele uurimuses osalemiseks

Tere!

Minu nimi on Emily Stella Tintso. Õpin Tartu ülikooli haridusteaduste instituudis koolieelse lasteasutuse õpetajaks. Viin läbi uurimust oma bakalaureusetöö raames, mille eesmärgiks on välja selgitada lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatu valiku ja kasutamiskiiside kohta 5-6 aastaste laste lugemishuvi toetamiseks lasteaias.

Sooviksin läbi viia intervjuu ühe Teie lasteaiaõpetajaga, kes töötab 5-6 aastaste laste rühmas. Lisasin manusena ka intervjuu kava, mille üle arutletakse. Uurimuse kvaliteedi tõstmiseks intervjuu salvestatakse, aga ei edastata kolmandatele isikutele. Lõputöös intervjuueeritava nimi muudetakse ja selles ei avaldata lasteaia nime vaid linn, kus see asub. Soovi korral saadetakse ka töö intervjuueeritavale üle vaatamiseks.

Vastuse uuringus osalemiseks saate saata samale meiliaadressile. Intervjuu läbiviimiseks sobilikud kuupäevad oleksid 23.aprill – 30.aprill.

Lugupidamisega

Emily Stella Tintso

Lisa 2. Intervjuu kava

I Raamatute valimise kriteeriumid ja viisid

1. Kuivõrd lähtute raamatute valikul oma lasteaia õppekavast ja riiklikust õppekavast? Põhjendage.
2. Kuivõrd arvestate Eesti Lastekirjanduse Keskuse kirjanduse soovitustega? Miks?
3. Mis on olulised tegurid lasteraamatu valimisel? Miks?
4. Mis on Teie arvates oluline lasteraamatu juures? Miks?
5. Kellega koostöös te valite raamatuid?
6. Millistest allikatest saate informatsiooni uute ja huvitavate lasteraamatute kohta?
7. Mille järgi lapsed teie arvates raamatuid valivad? Põhjendage.

II Lasteraamatute kasutamine erinevates valdkondades

1. Kuidas kasutate lasteraamatuid õppetegevustes? Tooge näiteid.
2. Kuidas kaasate lapsi õppetegevustes, milles kasutate raamatuid? Tooge näiteid.
3. Kui sageli kasutate lasteraamatuid õppetegevustes?
4. Millest sõltub lasteraamatute kasutamise sagedus?
5. Millistes valdkondades kasutate lasteraamatuid kõige rohkem? Miks?
6. Milliseid erinevaid tegevusi on kõige tõhusam teha lastega õppe- ja kasvatustegevustes lasteraamatute abil? Miks?

III Lugemishuvi tekitamine

1. Millised raamatud teie arvates lastele meeldivad? Miks?
2. Mis teemad ja žanrid lapsi huvitavad teie arvates? Põhjendage.
3. Kui sageli kasutavad lapsed rühmas iseseisvalt raamatuid teie arvates? Millest see sõltub?
4. Mille järgi te hindate, et lapsel on tekkinud lugemishuvi? Põhjendage.
5. Kuidas toetate lugemishuvi edasist arengut? Tooge näiteid.

Lisa 3. Väljavõtte transkriptsioonist

K: Kui sageli kasutate lasteraamatuid õppetegevustes?

V4: Põhimõtteliselt igapäevaselt.

K: Ja millest sõltub lasteraamatute kasutamise sagedus?

V4: Tegelikult saab neid lõimida ja loovalt kasutada tõesti iga päev, noh kas ta, sõltub teemast (.) loomulikult sõltub teemast ega ma ei võta ju kui on mul on lõunamaaloomad, ma ei võta ju põhjamaaloomad, noo teemast ikka ja, teemast, oma mugavusest (.) oma silmaringist, oma tahtmisest, õpetaja tahtmisest neid kasutada, see on ka kindlasti.

K: Millistes valdkondades kasutate lasteraamatuid kõige rohkem ja miks?

V4: Ee, mmm (2) kõige rohkem, kõige rohkem ikka äkki selles valdkonnas keel ja kõne, aga samas ei saa öelda, näiteks ka matemaatikas sa loed lapsele või etendad mingisuguse jutukese, pisikese, õpetliku (.) ee samamoodi (3) ee, samamoodi noh muusikat mina ei tee, liikumist mina ei tee, selleks on meil treener ja muusika õpetaja (.) vaatlemises, uurimises on see väga asjalik, teema sisse suunamisel jah, kõige rohkem ikkagi selles keel ja kõne, selles valdkonnas, sest see arendab lapse sõnavara, see annab kõike seda, mida tal siin vaja on, huvi tekitab lugemise vastu, kirjutamise, lastekirjanduse vastu ja kui ta juba on lugemise omandanud, loeb seal kokku, siis tekib tal veel rohkem huvi seda ka lugeda ja alguses olen ma vanematele ka öelnud, et väga suurte tähtedega, noo suurte tähtedega ja vähe, üks rida või alguses isegi sõnad, et laske lapsel ise lugeda, väga okei, nad saavad sellest väga hästi aru.

K: Milliseid erinevaid tegevusi on kõige tõhusam teha lastega õppe- ja kasvatustegevustes lasteraamatute abil?

V4: Ongi seda, näidendeid, etendusi, kasutada neid lasteraamatu tegevusi situatsioonide lahendamisel, erinevate situatsioonide lahendamisel, mida mina olen teinud on väärtuste õpetamisel, seal on nii palju situatioone, mille kaudu sa saad last juhtida selle õige väärtuse nägemise juurde ja sinna juurde küsida, aga kuidas sina oleksid teinud, mida sina oleksid teinud, mida sina oled näinud, et on tehtud, et kas see on siis õige või vale, selle õige ja vale eristamise juurde. Siin on kindlasti palju veel, aga (.)

Lisa 4. Väljavõtte uurijapäevikust

21.03.2018	Täna viisin praktikal läbi õppekäigu raamatukokku. Väga hea oli jälgida, millised raamatud lastele enim huvi pakkusid. Panin ka seda tähele, et lapsed tahtsid pigem ise tegutseda ja raamatuid uurida. Peale õppekäiku vestlesin ka raamatukogu töötajaga, kes oskas väga hästi välja tuua, millised raamatud meeldivad viie kuni kuue aastastele lastele.
23.03.2018	Täna toimus arutelu lastega õppekäigust, kus nad said vestelda sellest, millised raamatud neile õppekäigul meeldisid. Lastele meeldisid enim: inimese kehast; loomadest; sõidukitest; raamatud, millest tulid kujutised välja (maja, loomad).
19.04.2018	Täna toimus prooviintervjuu, väga kartsin minna intervjuud läbi viima, kuna ma pole sellega varasemalt kokku puutunud. Kodus kontrollisin mitu korda üle, et diktofon ikka töötab ja kui hästi on ikka heli kuulata. Muretsesin sellepärast ka, et ma ei teadnud täpselt, kuhu ma minema pean. Intervjuu läbiviimine sujus tegelikult väga hästi, kuna intervjuueeritav rääkis väga vabalt ja jättis sooja tunde. Intervjuu käigus mõtlesin ka kogu aeg sellele, kas diktofon ikka lindistab, aga õnneks oli kõik korras. Peale intervjuud tegin koheselt ära ka transkriptsiooni. Eelnevalt mõtlesin, et see ei võta eriti aega, aga tegelikult võttis see päris palju aega ja nõudis keskendumist. Samuti leidsin kohad, kus oleks vaja sisse viia muudatused sõnastuses.
20.04.2018	Intervjuu küsimustes muudatused sisse viidud ja täna toimus esimene intervjuu. Täna ma ei kartnud minna intervjuule, kuna tegemist oli tuttava lasteaiaga ning teadsin täpselt, kuhu minna. Eelnevalt kontrollisin ikka, kas diktofon töötab. Mõne küsimuse esitamise juures jooksin natukene kokku ja puterdasin. Kõige tähtsam on siiski see, et sain kõikidele oma küsimustele vastused.
23.04.2018	Täna viisin läbi teise intervjuu. Küsimuste esitamisel pidasin silmas seda, et ma küsiksin rahulikult küsimusi ja peaksin pause. See intervjuu oli minu jaoks selle ka hea, et õpetaja näitas mulle raamatuid ka, millest ma polnud eelnevalt kuulnud. Sain enda jaoks ka uusi teadmisi. Samuti jättis õpetaja väga sooja mulje ja rääkis väga rahulikult. Sellest tulenevalt oli

Lisa 5. Kategooriate kujunemine

Koodid	Alakategooria	Peakategooria
Raamatu elulisus Raamatu eakohasus Raamatu loogilisus Raamatu illustratsioonid	Õpetaja isiklik kogemus	Lasteraamatute valimise kriteeriumid ja viisid
Õppekava kohasus Õpetlikkus Haakumine nädala teemaga	Lasteraamatu vastavus eesmärkidele	
Kolleegid Eesti Lastekirjanduse Keskus Raamatukogu Uute raamatute tutvustamine	Koostöö teiste asutustega ja isikutega	
Iga päev Iga nädalaselt Kaks korda nädalas Korra nädalas	Lasteraamatute kasutamise sagedus	Lasteraamatute käsitlemise sagedus ja tegevused erinevates valdkondades lugemishuvi toetamiseks
Aastaag Nädala teema Vajadus Õpetaja motiveeritus Kättesaadavus	Lasteraamatute kasutamist mõjutavad tegurid	

<p>Mina ja keskkond Keel ja kõne Matemaatika Kunst</p>	<p>Raamatute kasutamine valdkondades</p>	
<p>Ette lugemine Joonistamine Maalimine Voolimine Arutlemine Kuulamine Piltide näitamine/vaatamine Rolli mudelite läbimäng Näidendid Situatsioonide lahendamine Jutustamine Tähtede tundmine</p>	<p>Raamatute põhised tegevused ja laste kaasamine</p>	
<p>Iseseisev tegutsemine Ette lugemine Iseseisev lugemine Tähtede otsimine</p>	<p>Lugemishuvi kujunemine/tekkimine</p>	

<p>Tähtede nägemine</p> <p>Mängud</p> <p>Ette lugemine</p> <p>Lugema innustamine</p> <p>Raamatukogu külastamine</p> <p>Raamatute tutvustamine</p> <p>Kirjutamine</p>	<p>Lugemishuvi toetamine</p>	
<p>Muinasjutt</p> <p>Jutustus</p> <p>Novell</p> <p>Kõik žanrid</p> <p>Luuletus</p> <p>Teatmeteosed</p>	<p>Õpetajate arvamused laste žanrilistest eelistustest</p>	
<p>Disney</p> <p>Eluline</p> <p>Loodus</p> <p>Loomad</p> <p>Kõik teemad</p> <p>Tervis</p>	<p>Õpetajate arvamused lapsi huvitavatest teemadest</p>	<p>Lasteaiaõpetajate arvamused laste poolt eelistatud žanrite ja teemade kohta</p>
<p>Meedia</p> <p>Television</p> <p>Samastumine</p>	<p>Eelistuste mõjutegurid</p>	

Nädala alguses ja nädala lõpus Igapäevaselt	Laste iseseisev raamatute kasutamine	Lasteaiaõpetajate arvamused laste iseseisva raamatuvaliku ja kasutamise kohta
Tuttavad raamatud Illustratsioonid Multikategelased Huvi	Laste raamatute valiku põhjused	
Katsumine Liigutamine Otsimine Piltide vaatamine Uurimine Värvimine Raamatust loendamine	Laste tegevused raamatutega	

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Emily Stella Tintso,
(sünnikuupäev: 19.12.1995)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Lasteraamatute valimine ja kasutamine 5-6 aastaste lasteaialaste lugemishuvi äratamiseks lasteaiaõpetajate arvamuste näitel”,

mille juhendaja on Tiia Krass,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 21.05.2018